

Posudek na habilitační práci PhDr. Jitky Jonové, Th.D.: Kapitulní otázka olomoucká a obsazování arcibiskupského stolce v Olomouci od r. 1880 do poloviny 20. století.

Autorka habilitační práce má za sebou celou řadu publikací a studií k problematice olomouckého arcibiskupství a osobností moravských arcibiskupů a nyní se zaměřila na vývoj olomoucké Metropolitní kapituly sv. Václava v moderních dějinách. Je třeba ocenit její širokou heuristiku, především pokud jde o archiválie vatikánských a vídeňských archivů, využila však hojně i prameny uložené v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě, kde jsou fondy olomouckého arcibiskupství. Prokázala i znalost tištěných pramenů a početné literatury k tématice.

Protože hlavním problémem práce jsou volební privilegia kapituly, seznamuje J. Jonová v úvodních kapitolách čtenáře s vývojem této problematiky na jiných střeoevropských kapitulách a pak stručně informuje o vývoji olomoucké kapituly od jejího vzniku od roku 1141 do roku 1772. Přes pochopitelnou stručnost mi chybí zmínka o přívlastku věrná, který kapitula získala roku 1623 za svůj postoj ke stavovskému povstání a pak dlouhá léta používala. Po povýšení olomouckého biskupství na arcibiskupství se stala kapitulou metropolitní.

Předním tématem práce jsou dva problémy, které autorka řeší v druhé a třetí kapitole: šlechtická výlučnost v olomoucké kapitule od roku 1772 a uplatňování privilegia svobodné volby olomouckých arcibiskupů v letech 1880-1918. Prolínají se v určité podobě i v kapitole o první republice. První případ je pozoruhodný tím, že požadavek nobility se v předchozím období přímo nevyžadoval a teprve koncem 18. století se promítl přímo do stanov, a také tím, jak se dlouhá léta o jeho postupné omezování tvrdě bojovalo. Jeho určité omezení se pak výrazně projevilo v boji o prosazení zvolení prvního nešlechtice na arcibiskupském stolci, jímž byl Theodor Kohn, který byl navíc Čech a židovského původu. Kohnovu zvolení věnuje autorka velkou pozornost i v následující kapitole. V té je jinak rozebírána okolnost uplatňování privilegia svobodné volby olomouckých arcibiskupů a dochází k tomu, že poslední skutečně svobodná volba byla právě volba T. Kohna. V obou kapitolách mi poněkud chybí větší zdůraznění národnostní situace v monarchii a v Olomouci samé. Např. odpor německé městské rady v Olomouci byl mimořádně velký, neboť zde již probíhal velký národnostní zápas. Přístup dvou ze tří šlechtických kanovníků, kteří v druhé volbě hlasovali pro Kohna (Anatol hrabě d' Orsay a Emanuel hrabě Pötting-Persing) lze vysvětlit i tím, že oba byli podporovateli českých národních snah v Olomouci. To ovšem neznamenal, že by podporovali omezování nobility kanovníků. Rakouským církevním činitelům je v té době třeba přiznat menší nacionální zaměření než bylo u liberálů (Občanské ministerstvo x Taafeho vláda). Velmi podrobně je líčena situace v arcibiskupství za Theodora Kohna a zvláště problém jeho rezignace. Mohla být více zdůrazněna jeho nadace na obnovení olomoucké univerzity, již stihl osud „vytunelování“. Poslední volbu arcibiskupa za monarchie v roce 1916 považuje oprávněně za svobodnou jen formálně, neboť kapitula dostala od panovníka a dvorských kruhů více méně ultimátum, že musí zvolit kardinála Lva Skrbenského.

Velkou pozornost věnuje autorka vývoji problémů olomoucké kapituly po vzniku samostatného Československa. Zaměřuje se podrobně na otázku rezignace kardinála Skrbenského a jmenování Antonína Cyrila Stojana arcibiskupem. Zde využívá detailně vatikánských archivů a její výklad je perfektní a přesvědčivý. V případě jmenování Leopolda Prečana v roce 1923 již nejsou vatikánské archivy přístupné. Autorka mohla alespoň stručně využít početné literatury k této otázce. Kapitule již nikdo šance k svobodné volbě nedal a zdá se, že o ně ani výrazněji neusilovala. Věnovala se však problému úspěšnému obsazování kanonikátů a naopak neúspěšným snahám o přijetí nových kapitulních stanov. Problém kanovníků Grimmensteina a Ledóchowského mohl být řešen exkurzem. Poslední část se pak týká vývoje v letech p druhé světové válce a je již stručná. Šlechtické problémy byly vyřešeny již za první republiky a svobodná volba arcibiskupů se stala iluzí.

Celkově je možno hodnotit habilitační práci Jitky Jonové přes určité kritické připomínky, které jsem vtělil do textu (dodáván i hodně překlepů i gramatických chyb) pozitivně. Autorka vyšla z bohaté heuristické základny a prokázala přesvědčivě rozebrat problémy zavedení a odstranění šlechtické výlučnosti v kapitule i otázku svobodné volby arcibiskupů moderní době.

Doporučuji pokračovat v řízení pro jmenování PhDr. Jitky Jonové, Th.D. docentkou pro obor Teologie.

V Olomouci 15. dubna 2019

Prof. PhDr. Miloš Trapl, CSc.,

Filozofická fakulta UP Olomouc